

**რელიგიური ასპექტები და ქალთა საკითხი საბჭოთა
ათეისტური პოლიტიკის პრიზმაში**

აბსტრაქტი. საბჭოთა რელიგიური პოლიტიკა თავიდანვე არაერთფეროვნებით, ტენდენციურობით და ცალმხრივობით ხასიათდებოდა და იდეოლოგიის მთავარ საყრდენად კომუნიზმსა და ათეიზმს განიხილავდა. ბოლშევიკები თითქოსდა ქადაგებდნენ მორწმუნეთა რელიგიური გრძნობების ხელშეუხებლობას, რეალურად კი ცეცხლითა და მახვილით ებრძოდნენ რელიგიურობის ყოველგვარ გამოვლინებას. საბჭოთა ხელისუფლება მორწმუნეებში ახალისებდა ურთიერთდაპირისპირებებს. ამის ნათელი დადასტურება იყო ე.წ. ჩადრის ახდის კამპანია, რომელსაც რეგიონში სერიოზული დაპირისპირებები მოყვა. ჩადრის ახდასთან დაკავშირებული პრობლემების შესწავლა, წარმოჩენა ანტირელიგიური პოლიტიკის კონტექსტში ქალთა საკითხის არის ჩვენი კვლევის უმთავრესი ამოცანა.

კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძველია ობიექტურობის, ყოველმხრივობის და სისტემაურობის უნივერსალური მეცნიერული პრინციპები, ისტორიულ-შედარებითი და ისტორიულ-ტიპოლოგიური მეთოდები.

სტატიაში წარმოდგენილი ფაქტოლოგიური მასალებით, აჭარის საარქივო სამმართველოში დაცული დოკუმენტების ანალიზით ნათელადაა წარმოჩენილი მორწმუნეთა რელიგიური გრძნობების უგულებელყოფის და შეურაცხყოფის საბჭოური პოლიტიკა, რომელმაც განაპირობა 1929 წლის მასშტაბური ანტისაბჭოთა საპროტესტო გამოსვლები მთიან აჭარაში.

საკვანძო სიტყვები: რელიგია, აჯანყება, ქალი, პოლიტიკა, ეკლესია, მორწმუნე, ჩადრი

საბჭოთა რელიგიური პოლიტიკა თავიდანვე არაერთფეროვნებით, ტენდენციურობით და ცალმხრივობით ხასიათდებოდა და იდეოლოგიის მთავარ საყრდენად კომუნიზმსა და ათეიზმს განიხილავდა. მორწმუნეთა რელიგიური გრძნობები კომუნიზმის ეპოქაში მუდმივი შეურაცხყოფის ობიექტი იყო. „საეკლესიო ფასეულობათა ამოღების“ შესახებ 1921 წლის მთავრობის განკარგულება მათთან დაპირისპირებული მორწმუნეების წინააღმდეგ ტყვეის გამოყენებასაც ითვალისწინებდა. მთავრობის ამ პოლიტიკას მოყვა შეუპოვარი წინააღმდეგობები მთელს იმპერიაში.

არსობრივად იგივე პოლიტიკა იყო საქართველოში. ბოლშევიკები თითქოსდა ქადაგებდნენ მორწმუნეთა რელიგიური გრძნობების ხელშეუხებლობას, რეალურად კი ცეცხლითა და მახვილით ებრძოდნენ რელიგიურობის ყოველგვარ გამოვლინებას.

მსგავსი სიტუაცია იყო საქართველოს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში – აჭარაში, სადაც ოსმალთა სამსაუკუნოვანი ბატონობის შედეგად მოხდა მოსახლეობის გამუსულმანება. რეგიონში გაბატონდა ანტიმუსლიმური ისტერია, რაც

გარკვეული აზრით გაგრძელდა გორბაჩოვის გარდაქმნის ეპოქამდე, თუმცა მისი სიმძაფრე ცვალებადი იყო. ანტირელიგიურ ისტერიას საქართველოში ემატებოდა ეროვნული და კუთხური მოტივიც. საბჭოთა ხელისუფლება მორწმუნეებში ახალისებდა ურთიერთდაპირისპირებებს. ამის ნათელი დადასტურება იყო ე.წ. ჩადრის ახდის კამპანია, რომელსაც რეგიონში სერიოზული დაპირისპირებები მოჰყვა.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველი დღეებიდანვე იწყება მასობრივი ანტირელიგიური ღონისძიებების გატარება, იქმნება „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირები“, „რელიგიური კულტების საბჭოები“, ინგრევა რელიგიური სამლოცველოები, ტარდება რელიგიის საწინააღმდეგო თეატრალიზებული წარმოდგენები. ანტირელიგიური საქმიანობისათვის დაწესებული იყო სპეციალური სამკერდე ნიშანი (ფუტკარაძე, 2013:4)

ანტირელიგიურ პოლიტიკაში ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი კომპონენტი ქალთა საკითხი იყო. რელიგიისაგან ქალების ჩამოშორების მიზნით 1920-იან წლებში იქმნება ე.წ. ქალთა კომიტეტები, რომლებიც საოჯახო, ყოფით, სამართლებრივ, საქორწინო და სხვა საკითხებში მხარს უჭერდნენ ქალებსა და მათ ჩაბმას საზოგადოებრივ საქმიანობაში. 1924 წლიდან ქალთა პროფესიული განათლების (ჭრა-კერვა...) მხარდაჭერის მიზნით იქმნება „ქალ მუსულმანთა სექცია“ (ასს ცსა ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 358, ფურც 18). „ქედის მაზრის ქალთა შორის მომუშავე ორგანიზატორი თ. წილოსანი აჭარისტანის ქალთა განყოფილებას უგზავნის თხოვნას მკერავი ქალის გამოგზავნასთან დაკავშირებით: „...ვინაიდან აქ მუშაობა ისე შეუძლებელია, თუ პირველათ არ გავსხნით ჭრა-კერვის სასწავლებელს და ჭრა-კერვის სწავლის მსურველთა რაოდენობა ბევრი არის, ამიტომ გთხოვთ სასწრაფოთ გამომიგზავნოთ მკერავი ქალი და მაშინა საკერავი. მსურველთა სიას გადმოგიგზავნით ამ დღეებში. განმეორებით გთხოვთ რომ მკერავი ქალის გამოგზავნა არ დააგვიანოთ (ასს ცსა, ფ. პ-1, ან. 1, ს. 358, ფურც. 10). მომდევნო წერილში წარმოდგენილია „სია იმ მუსულმანი ქალებისა, რომლებსაც სურთ ჭრა-კერვა ისწავლონ: ზორი ხაბაძე, ეხსან დიასამიძე, ასიმე დიასამიძე, ფატყუმე ყირიმოდლი, ზეკი ხაბაძე, ხუმაძე დიასამიძე, ხატიჯე შაჰანოდლი, ქუნქარ შაჰანოდლი (ასს ცსა, ფ. პ-1, ან. 1, ს. 358, ფურც. 12).

მაგრამ არც ამ პროპაგანდისტულმა კამპანიამ გამოიღო დადებითი შედეგი. მამაკაცებმა ქალთა პროფესიულ კურსების გამო გამოხატეს პროტესტი. ერთ-ერთ დოკუმენტში პირდაპირაა გამოხატული ადგილობრივთა დამოკიდებულება: „ჩვენმა ქალებმა უნდა ისწავლონ სახლში... ჩვენი ადათი უარყოფს ქალების სწავლებას... მამაკაცი სრული ბატონ-პატრონია დედაკაცის...მამაკაცებს არ უნდათ, რომ ქალებმა ისწავლონ... ამავე შეხედულებისაა აღმასკომის თავმჯდომარეც“ (ასს ცსა, ფ. პ-1, ან. 1, ს. 358, ფურც. 18). ასეთ პირობებში ქალთა შორის მომუშავე თანამდებობის პირთა საქმიანობა აწყდებოდა გადაულახავ პრობლემებს, რის გამოც ზოგიერთი მათგანი ითხოვდა თანამდებობიდან გადაყენებას. „ხულოს მაზრის მუსულმან ქალთა შორის მომუშავე“ აგრაფინა თალაკვაძე 1924 წ. 20 ნოემბრს აჭარისტანის ქალთა განყოფილებას უგზავნის შემდეგი შინაარსის წერილს: „ ხულოს მაზრის ფარგლებში ჯერჯერობით ყოვ-

ლად დაუშვებელია მოემზადოს ნიადაგი ქალთა შორის მუშაობისა და ყოველივე ჩვეულებრივი შრომა უნაყოფო დარჩება. ყველა ამის გათვალისწინების გარეშე, გთხოვთ მოხსნილ ვიქმნა ხსენებული თანამდებობიდან“ (ასს ცსა, ფ. პ-1, ან. 1, ს. 358, ფურც. 17).

თანამდებობის პირთა მუშაობის სირთულეებზე საუბარი საქართველოს რევკომისადმი გაგზავნილ ერთ-ერთ წერილში, რომლის მიხედვით „საბჭოთა ხელისუფლების პირველი წლები იყო ისეთი მძიმე“ ხელმძღვანელი პირებისათვის, რომ „აჭარაში გამოჩენა ითვლებოდა გმირობად“, რომ „აჭარაში დარჩენა იყო შეუძლებელი“. ამიტომ, „საჭიროა გარკვეული გეგმის შემუშავება, რათა შესაძლებელი ყოფილიყო ნდობის მოპოვება, ეჭვების გაფანტვა აჭარის მოსახლეობაში“ (ასს ცსა, ფ. პ-1, ან. 1, ს. 10 ფურც. 1). წერილში ხაზგასმულია პარტიულ ხელმძღვანელთა არაკომპეტენტურობაც, რომელთა საქმიანობამ „მიგვიყვანა ქმედლისტური ორიენტაციის მეჯლისის შექმნა“-მდე. წერილში უარყოფითადაა შეფასებული დეკრეტი აჭარის ავტონომიის შესახებ, რომლის სათავეში მოხდნენ „ქმედლისტური ორიენტაციის ადამიანები“ (ასს ცსა, ფ. პ-1, ან. 1, ს. 358, ფურც. 2). პროთურქული ძალები ეწოდნენ აქტიურ პროპაგანდას, აწყობდნენ პროვოკაციებს. აქტიურ ანტიქართულ მუშაობას ეწოდნენ მუსულმანი სასულიერო პირების გარკვეული ნაწილი. მათ აქტიურად ეხმარებოდა თურქეთის კონსული (ასს ცსა ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 77. 171; ასსცსა, ფ.პ-1, ან. 1 საქმე 10. ფურც. 4) სპეცსამსახურები ფლობდნენ ინფორმაციას მეჯლისის წევრი პროთურქული ძალების („სედაი მიღეთი“, ქმედლისტები) გააქტიურების შესახებ, რომლებმაც მოგვიანებით შეიარაღებული ძალებიც კი შექმნეს (ასს ცსა, ფ. რ-2, ან. 17, ს. 7, ფ. 20; ასევე ასსცსა, ფ.პ-1, ან. 1, საქმე 10. ფურც. 2).

ანტირელიგიური საქმიანობის, აგიტაციის, განათლების საკითხებში ადგილობრივი სამთავრობო სტრუქტურების საქმიანობის არეალი პირველ ეტაპზე მკაფიოდ რეგლამენტირებული იყო. ამ საქმიანობის გააქტიურებისა და მონიტორინგ-კონტროლისათვის შეიქმნა მთავარი პოლიტიკურ-საგანმანათლებლო კომიტეტი. მის ფუნქციებში პირველად მეჩეთების რეაბილიტაციაც კი შედიოდა. რელიგიურობა პრობლემას არ ქმნიდა პარტიაში მიღების დროსაც. ერთ-ერთი სხდომის ოქმიდან ჩანს, რომ ხულოში რამდენიმე მუსულმანი მიიღეს პარტიაში, თუმცა ბევრს უარი უთხრეს რელიგიურობის გამო პარტიაში გაერთიანებაზე (ასს ცსა, ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 241, ფურც. 3,4,5).

20-იანი წლების მეორე ნახევრიდან ვითარება იცვლება. თვალშისაცემია პარტიული ჩინოვნიკების უხეშობა და თვითთნებობა საზოგადოებრივი და ყოფითი ცხოვრების ყველა სფეროში. დაწესდა რელიგიური შეზღუდვები. მაგალითად, ხიხაძირში ხოჯას აეკრძალა მიცვალებულისადმი რელიგიური წესის აღსრულება. ისლამური ტრადიციის საწინააღმდეგოდ მიცვალებული 3 დღის განმავლობაში არ დაუმარხავთ. სასულიერო პირებს ხელწერილებს აწერინებდნენ იმის თაობაზე, რომ ისინი არ შეასრულებდნენ რელიგიურ წესებს (მაგალითად სოფ. დიოკნისში), მარხვის (რამაზანის) დღეებში მუსულმანური სამლოცვეოების ეზოებში კომკავშირლები მართავდნენ ღრებებს – რელიგიური წესებისადმი უპატივცემულობის დასადასტურებლად (სოფ. ღორჯოში), მუეძინს (სასული-

ერო პირი) და სხვა რელიგიურ პირებს დახვრეტით ემუქრებოდნენ, თუ კი ისინი შეასრულებდნენ რელიგიურ წესებს.

ერთ-ერთ წერილში ახსნილია ქალთა სწავლა-განათლებისა და ჩადრის ახდისადმი მოსახლეობის ნეგატიური დამოკიდებულების მიზეზები. ნაწილობრივ იგი ბეგების და მუსულმანი სასულიერო პირების საქმიანობითაა ახსნილი. „ბეგების ერთ ნაწილს აქვს თურქული ორიენტაცია, მეორეს – ქართული. ჩვენ არ შეგვეძლო დავყრდნობოდით მათ. ჩვენ გავწყვიტეთ კავშირი როგორც ერთ, ისე მეორე მიმართულების ბეგებთან. ჩვენ დავისახეთ ამოცანად გლეხთა ბეგებისაგან სრულად ჩამოშორება და მიღწეულ იქნა შედეგებიც“ (ასს ცსა, ფ. პ-1, ან. 1, ს. 358, ფურც. 2).

ხელისუფლება უკან არ იხევდა. სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციისათვის იქმნება მოქალაქეობრივი აქტების ჩამწერი ბიუროები (პირველი ასეთი ბიურო – მმანი – შეიქმნა სოფელ ხუცუბანში) , რომლის ერთ-ერთი მიზანი სასულიერო პირებისაგან მოსახლეობის ჩამოცილება იყო (ასს ცსა ფ.პ-1, ა.1, ს.119. ფურც. 19; ასევე, ასს ცსა ფ.პ-1, ა.1, ს.1038. ფურც. 15). მმანის ბიუროებს უნდა დაერეგულირებინა საქორწინო ურთიერთობების საკითხები, უნდა აღმოეფხვრა 18 წლამდე ახალგაზრდების ქორწინება. ამ რეფორმას თანდათანობით უნდა შეეცვალა არსებული პრაქტიკები. თუმცა ეს ბიუროები ხშირად ვერ ახერხებდა ქორწინების რეგისტრაციას. ბიუროები სათემო ცენტრში მდებარეობდა, სადაც მოსახლეობა, განსაკუთრებით ქალები (რელიგიური ტრადიციის გამო) მისვლას ვერ ახერხებდნენ. ამიტომ, ქალების ნაცვლად ხელს საბჭოს წევრები აწერდნენ (ასს ცსა, ფ. 14, ა. 4, ს. 301. ფურც. 153)

ზოგად ამოცანებთან ერთად ანტირელიგიური პოლიტიკის გატარებას ემსახურებოდა პარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტის პრეზიდიუმის მიერ რეგიონის რაიონების ქოხ-სამკითხველოებში რადიოაპარატურის მონტაჟისა და განაწილების სქემა (ასს ცსა, ფ. პ-1, ან. 1, ს. 1038, ფურც. 9).

ანტირელიგიური კამპანია შეეხო ეკლესიებს, მეჩეთებსა და სხვა რელიგიურ დაწესებულებებს. აჭარისტანის ცაკის პრეზიდიუმის 1923 წლის 13 იანვრის სხდომის N 35 ოქმის დადგენილებით, მეპატრონეებს ჩამოართვეს ალექსანდრე ნეველის, სამხედრო ჰოსპიტალის და „გოროდოკში“ მდებარე მიხეილის ეკლესიები და გადასცეს „კომუნალურ განყოფილებას, ეკლესიების ქონება კი გადასცეს „შიმშილობის შედეგებთან მეზობლად კომიტეტს“ (ასს ცსა, ფ. რ-2, ს. 21, ან. 1, ფურც. 6) 1929 წელს, აჭარაში 158 მოქმედი მეჩეთი იყო, რომელთა ნაწილის მშენებლობაც საბჭოთა პერიოდში დასრულდა, თუმცა მალე დახურეს თითქმის ყველა მეჩეთი. ერთადერთი მეჩეთი, რომელმაც ფუნქციონირება გააგრძელა, ბათუმის ორთაჯამე იყო (Барамидзе Р., 2013: 404.), 1935 წ. ორთაჯამე სამხედრო საწყობად გადააქციეს. (ბარამიძე რ., რუმიანცევი რ., 2009, გვ. 201–207)

მეორე მსოფლიო ომის დროს შეიქმნა რელიგიური დაწესებულებების გახსნის და ღვგაღური მოქმედების საჭიროება. 1943 წლის 28 ნოემბერს მიღებული იქნა სსრკ სახკომსაბჭოს დადგენილება (N 1325) “О порядке открытия церквей”, ხოლო 1943 წ. 19 ივლისს - “О порядке открытия молитвенных зданий

религиозных культов”. ამ დადგენილების საფუძველზე 1946 წელს ადადგინეს ორთაჯამის ფუნქციონირება. 1944 წლის 19 მაისის სახკომსაბჭოს N 572 გადაწყვეტილებით საკავშირო, მოკავშირე და ავტონომიური რესპუბლიკების სახალხო კომისართა საბჭოებთან იქმნება რელიგიურ კულტების საქმეთა საბჭოები (“Совет по делам религиозных культов (СДРК)” – საბჭოთა ხელისუფლებასა და რელიგიური გაერთიანებების სასულიერო ცენტრებს შორის ურთიერთობისა და კავშირის დამყარებისათვის. ეს ორგანო სრულად აკონტროლებდა რელიგიურ საქმიანობას (რელიგიური თემები და ორგანიზაციები ბათუმში, 2013: 4-5).

1920-ნი წლების მეორე ნახევრიდან ფართო ხასიათი მიიღო მედრესეების დახურვისა და ჩადრის ახდის კამპანიამ, რომელიც განხორციელდა 1928-1930 წლებში. აჭარის საოლქო კომიტეტის მდივანი ა. ფანცხავა 1929 წ. იანვარში პატრიის ცენტრალურ ორგანოებს აღფრთოვანებული ატყობინებდა, რომ რეგიონმა ანტირელიგიური საქმიანობის ფარგლებში დახურა 147 მედრესე, ხოჯამოლები უარს ამბობენ რელიგიური წესების შესრულებაზე, წარმატებებს მიაღწიეს ჩადრის ახდის სფეროში და ეს ყველაფერი გართულებებისა და აყალმაყალის გარეშე განხორციელდა.

ცხადია, ამ შეტყობინებაში რეალობა შელამაზებულადაა წარმოდგენილი. ამ დროისთვის ჩადრი დაახლოებით 300-მდე ქალს ახადეს და ესეც ადმინისტრაციული ჩარევით, მუქარითა და ძალადობით. საარქივო დოკუმენტებიდან ირკვევა, რომ ჩადრი აქტიურ კომუნიკაციასაც კი არ აუხდიათ თავისი ოჯახის წევრი ქალებისათვის. მოსახლეობა აპროტესტებდა მთავრობის მოხელეთა თავგასულობასა და უხეშობას, რასაც თან ახლდა აშკარა ტერორი, თუმცა სახელისუფლებო სტრუქტურები ცდილობდნენ იგი „ინდივიდუალური გადაცდომებით“ აეხსნათ (სპა, ფ. 14, ან. 1, ს. 301, ფურც. 150).

ახალი საბჭოური წეს-ჩვეულებების დანერგვისა და ტრადიციული შეხედულებების უსაფუძვლობის დასაბუთებას ისახავდა მიზნად 1925 წლიდან შექმნილი „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირები“ (ბეზბოუნიკები) და ქართულენოვანი ჟურნალის „მებრძოლი ათეისტის“ დაარსება (ზოსიძე რ., 1978:25-28)

ჩადრის ახდის პროცესებს ასახავს რეჟისორ სიკო დოლიძის მიერ გადაღებული მუნჯი კინოქრონიკა. „აჭარელ ქალთა ყრილობა“ – ასე არის დასათავურებული ეს კინოქრონიკა. კადრებში ჩანს, რომ ბათუმის ძველ რკინიგზის სადგურში შემოდის მატარებელი, რომელსაც ხალხი ტრანსპარანტებით ეგებება. მატარებლიდან საქართველოს სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარე ფილიპე მახარაძე ჩამოდის და თანმხლებ პირებთან ერთად ბათუმის ქუჩებში დადის. მსვლელობაში მამაკაცებთან ერთად ქალებიც მონაწილეობენ, თითქმის ყველა მათგანს თავსაფარი ახურავს, ზოგს ჩადრიც უკეთია. მსვლელობის შემდეგ კადრში ჩანს სცენა, რომელიც ქუჩაშია მოწყობილი, სცენაზე დგას უჩადრო ქალი, კადრი გადადის კოცონზე, სადაც ჩადრები იწვის.¹

მუსლიმი ქალებს ჩადრის ტარებას ავალებდნენ ისლამი, თუმცა „ყურანში“ ამის შესახებ არაფერი წერია. ამ მომენტს მოხერხებულად იყენებდნენ

¹ როგორ მოიხადეს ქალებმა ჩადრი აჭარაში, ბათუმელები. – <https://batumelebi.netgazeti.ge/weekly1/12728/>

საბჭოთა პროპაგანდისტები. ანტირელიგიური პოლიტიკის ფარგლებში ყველა სასოფლო თემში 1928-1929 წლებში ტარდებოდა საარჩევნო უფლების მქონე მოქალაქეთა საზოგადო კრებები, რომელზეც განიხილავდნენ მედრესეების დახურვისა და ჩადრის ახდის საკითხებს. საღორეთის საარჩევნო უფლების მქონე მოქალაქეთა 1929 წ. 16 იანვრის კრების დადგენილებაში აღნიშნულია: „ჩადრის ტარება ეს მოგონილია ძველად აღებისა და ბეგების მიერ ცოლების დამონებისათვის. ის არის ძველი, დახავსებული, დრომოჭმული ჩვეულება, რასაც საბჭოთა სოფელში ადგილი არ უნდა ჰქონდესო (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, საქმე 340, ფურც. 31). მსგავს ჩანაწერებს ვხვდებით სხვა სათემო კრებების დადგენილებებსა და პროპაგანდისტ-კომუნისტთა გამოსვლებშიც. ქედის სამაზრო ღარიბთა ჯგუფების კონფერენციაზე (1928 წ. 20 დეკემბერი) მომხსენებელმა ხ. ზოიძემ თავისებურად ახსნა ჩადრის დაკანონების მიზეზები: „წინათ ქალის იყო ყიდვა-გაყიდვა, რომ არ ენახათ ქალის სახე და არ მოწონებოდა ის სხვას, შემოდებულ იქნა ჩადრი. სამაჰმადიანო წიგნში „ყურანი“ არსად არ წერია ჩადრის ჩამოფარვა, ხოლო დღეს, საბჭოთა ხელისუფლების დროს ცხადია, რომ შეუძლებელია ქალის ყიდვა-გაყიდვა... **ჩვენ ქალებს ჩადრი უნდა ავხადოთ და კიდეაან გაავაჩარებთ სხოპრაებაში**, მათ თვით-შეგნებით და ახსნა-განმარტებებით“ (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, საქმე 299, ფურც. 1-3), „ხოჯა რომ ყოველთვის ქათამს ჭამს, ართმევს გლეხობას, ჩვენ ლობიას, მ.შ. გვატყუებენ და ვერ ხვდებით?“ (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, საქმე 299, ფურც. 3).

ასსცსა, ფოტოფონდი, ან. 1, ფოტო 21. ქალები, რომლებმაც პირველებმა მოიხადეს ჩადრი

საბჭოთა ხელისუფლების პერიოდში დაწყებული ანტირელიგიური პოლიტიკა ძალადობრივ მეთოდებს ეფუძნებოდა. ამ პოლიტიკის შედეგად მნიშვნელოვნად შეირყა სასულიერო პირების და რელიგიური ინსტიტუტების მდგომარეობა.

რეობა, რამაც კიდევ უფრო გააძლიერა უკმაყოფილების მუხტი მორწმუნე მოსახლეობაში. ამგვარი გადაცდენების, „შეცდომების“ ან „გადახვევების“ გამოსწორება ბოლშევიკებს აუცილებელ ამოცანად „მიაჩნდათ“. 1929 წ. იანვარში ხულოს ცენტრში ფემბე ხოზრევანიძემ ჩადრი სახალხოდ მოიხადა და დაწვა. ცხადია, ეს იყო საბჭოური „დამუშავების“ შედეგი, მაგრამ ადვილად ამოსაცნობი პროპაგანდისტული ხრიკი.

ამგვარი პოლიტიკით საბჭოთა ხელისუფლება კიდევ უფრო აძლიერებდა მოსახლეობის საპროტესტო განწყობას.

საშინაო და საგარეო ფაქტორების გავლენით, შიდა პოლიტიკურ დაპირისპირებასთან ერთად, 1922-1925 წლებში, აჭარაში, ადგილი ჰქონდა მღელვარებას, თუმცა მან ფართო გავრცელება ვერ ჰპოვა ადგილობრივი პარტაქტივის აქტიურობის გამო. საბჭოთა ხელისუფლება შეეცადა დაეგმო რელიგიური გრძნობების შეურაცხყოფა და უპატივცემულობა, გადაცდომები და ძალადობა. ამ მიზნით შემუშავდა კიდევ გარკვეული რეკომენდაციები და მოითხოვა ცალკეული ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელება, ათეისტური აგიტაცია-პროპაგანდის გაძლიერება. პარალელურად, დაიწყო მუსლიმანთა მდგომარეობის თითქოსდა შესწავლა და რელიგიური დაწესებულებების, სამლოცველოების, სასწავლებლების, რელიგიის მსახური სასულიერო პირების შესახებ შეგროვდა საკმაოდ მდიდარი მონაცემები. იმავედროულად დაიწყო აქტიური მუშაობა სასულიერო პირების გადასაბირებლად. ამ მიზნით გამოიყენებოდა ეკონომიკური ბერკეტებიც.

ზემოთდასახელებულმა ღონისძიებებმა ვერ უზრუნველყო სიმშვიდე. 1929 წელს დაიწყო გამოსვლები, რომლებიც ფართომასშტაბიან აჯანყებაში გადაიზარდა. 1929 წლის 8 თებერვალს, ბათუმის სახელმწიფო აკადემიურ თეატრში საქართველოს მაჰმადიან ქართველ ქალთა პირველი ყრილობა გაიმართა. ყრილობას 447 ქალი დელეგატი დაესწრო, აქედან 380 აჭარიდან იყო. ყრილობის ბოლოს ოცდაათამდე ქალი ავიდა სცენაზე, მოიხადა ჩადრი, დაყარა სცენის იატაკზე ცეცხლი წაუკიდა. ჩადრის დაწვას დარბაზიდან მქუხარე აპლოდისმენტებით შეხვედრიან. სპეცსამსახურების მიერ „დამუშავებული“ ქალები იქცნენ „ქალთა განყოფილებების“ აქტივისტებად და საბჭოთა კომკავშირლების, რაზმბოტნიცების, კოლხოზნიცების, კომუნიზმის მშენებლების დიდი არმიის შემადგენელ ნაწილად გადაიქცნენ. „ჩადრის მოხდის კამპანია“ წააწყდა გადაულახავ წინააღმდეგობებს. ძველი ადათის და რელიგიური ტრადიციების წინააღმდეგ მებრძოლებს დაუპირისპირდა „ტრადიციების“ დამცველ ადგილობრივ ქალთა მრავალრიცხოვანი შემადგენლობა. მასობრივი აგიტაცია-პროპაგანდის, „მაჰმადიან ქართველ ქალთა ყრილობის“ გადაწყვეტილებებისა და მოწოდებების მიუხედავად სიმშვიდის შენარჩუნება შეუძლებელი გახდა. უძღური იყო საქართველოს მთავრობასთან შექმნილი „ქალთა განყოფილება“ – საკუთარი ბეჭდური ორგანოთი („ჩვენი გზა“), რომელიც ბეჭდავდა ქალთა კორესპონდენციებს და სისტემატურად აშუქებდა ამ პროცესების ამსახველ მასალებს.

მიუხედავად აქტიური პროპაგანდისტული საქმიანობისა, მუსლიმანურ აჭარაში ჩადრის ახდას უფრო მეტი მოწინააღმდეგე ჰყავდა, ვიდრე მომხრე. ამის შესახებ საარქივო დაწესებულებებში უამრავი დოკუმენტი დაცული. სათემო

კრებებზე მწვავე კამათი იმართებოდა აღნიშნულთან დაკავშირებით. მორწმუნეების მიერ საბჭოთა პროპაგანდისტებისადმი დასმულ შეკითხვებში ნათლად ჩანს მოსახლეობის დიდი ნაწილის უარყოფითი დამოკიდებულება. კრებებზე ხშირად ისმებოდა შემდეგი კითხვები:

- „შეიძლება თუ არა ორ ბავშვს ვასწავლო, ერთი კი სახლში დავტოვო ოჯახში დასახმარებლად?“
- „შეიძლება თუ არა, ბავშვი როცა საზაფხულო სკოლაში არ დადის, ვასწავლო ხოჯასთან?“
- „შეიძლება თუ არა ასეთი დიდი ხნით გაბატონებული ჩვეულება ჩადრის ტარებისა ერთი ხელის დაკერით მოვსპოთ?“ (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 299, ფურც. 14);
- „ჩვენი ქალები ამბობენ – ჩვენ ამ დრომდე ჩადრს არ გვხდინენ, ეხლა არ ავიხდით, თავს მოვიკლავთ“ – (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 1) ;
- „ჩემი ნებით არ ავიხდი და მთავრობა ძალით ამხდის თუ არა?“ (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 6);
- „მირჩენია მოვკვდე და პირზე ვერ ავიხდი და ვერც მედრესეს დავხურავთ. არ მინდა თქვენი თავისუფლება, ჩვენ ჩვენთვის დაგვაყენეთ“ (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 6)
- „მედრესეები რომ დაიხუროს რჯული დაგვეკარგებუა და სად უნდა იკითხონ ჩვენმა შეილებმა რომ სიკვდილის დროს ყურანი გვიკითხოს“ (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 6);
- „ჩვენ ჩადრს ვერ ავიხდით, ჩვენ ჩვენი რჯული გვინდა, ბავშვებმა ჯერ სკოლაში ისწავლონ, მერე მედრესეში“ (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 14);
- ჩვენ ჩადრის ქვეშ ნამუსი გვინახია (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 17);
- ჩადრს ძალით ვერ ავხდით, შეგნებით აიხადოს (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 40);

კრებებზე გამოთქმული მოსაზრებებიდან ჩანს, რომ ზოგიერთი არაა წინააღმდეგი ჩადრის ახდისა, მაგრამ თანასოფლელების პოზიციას ვერ ეწინააღმდეგება. ამიტომ მოითხოვს შესაბამისი კანონის მიღებას, რაც ყველას დაავადებულებს აიხადოს ჩადრი. უჩაბის თემის სოფელ ლაკლაკეთის მცხოვრები აიშე მემიაძე აცხადებს: „ჩადრის ახდა ძალიან ძნელია. ერთი და ორი შეიძლება ვიყოთ მომხრე, მაგრამ ჩვენს მეზობლებში ამის გაკეთება არ შეიძლება. მერე ჩვენ მათ სიცილს ვერ გავუძლებთ და ამისთვის საჭირო იქნება გამოშვებული იქნას კანონი, რომ ყველამ აიხადოს და ერთი-მეორის დასაცინად არ გახდეს საქმე“ (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 144); საარქივო დოკუმენტებიდან ჩანს, რომ ქედის მოსახლეობა შედარებით უფრო ნაკლებაგრესიულადაა განწყობილი ამ პროცესების მიმართ, ვიდრე ხულოს მოსახლეობა. ლოგიკურია მათ მიერ დასმული კითხვაც: ჩადრი რომ ავიხადოთ და მედრესე დავხუროთ, ამით მთავრობას რა უკეთდება? (ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 144).

აჭარის საბჭოების მერვე ყრილობაზე (1929 წ. 5-7 აპრილი) ეკონომიკისა და კულტურის საკითხებითან ერთად განხილული იყო ჩადრის ტარების საკითხი. ყრილობის მასალებში ზერელედაა შეფასებული ჩადრის ტარებასთან დაკავშირებული წეს-ჩვეულებანი და იგი ბატონყმურ გადმონაშთადაა მიჩნეული. რეალურად კი, იგი უკავშირდება ოსმალთა ბატონობას და სათავეს არაბული სამყაროდან იღებს. ყრილობის დელეგატებმა სერიოზული უკმაყოფილება გამოთქვეს ასეთი შეფასებებისა და სამთავრობო ადმინისტრაციული ღონისძიებების გამო (აჭარის საბჭოების ყრილობები 1921-1937 წწ. დოკუმენტებისა და მასალების კრებული, ბათ. 1971, გვ. 297-299).

ძალადობის მეთოდების გამოყენებამ გამოიწვია მასობრივი უკმაყოფილება, რომელიც მალე აჯანყებაში გადაიზარდა. იგი მოედო სრულიად მთიან აჭარას. აჭარის მოსახლეობის კულტურულ მეხსიერებაში დღემდე შემონახული ამ პროცესების ამსახველი მოვლენები. ლ. კალანდარიშვილის მიერ 1969 წელს ჩაწერილი სავსე მონაცემების მიხედვით, თვითმხილველი შემდეგნაირად აღწერს ამ მოვლენებს: „ნაზირე მახარაძემ...დაიწყო აგიტაცია ჩვენი სოფლის ქალებში ჩადრის ახდის მოწოდებით...ნაზირეზე ამბობდნენ გაქართველდაო (იგულისხმება გაქრისტიანება -თ.ფ.), მუხუცები კიცხავდნენ მას, ქალების უმრავლესობა არ ელაპარაკებოდა, მაგრამ ნაზირე არ ჩერდებოდა, მან გამოიყენა ყურანის დებულება სადაც წერია: **ჯერ სახელმწიფოს უნდა დავემორჩილოთ, ხოლო შემდეგ კი ღმერთს.** ამიტომ, ჩვენ თუ სახელმწიფო გვეუბნება, უნდა ავიხადოთ ჩადრიო. აგიტაციის ასეთმა ხერხმა გაჭრა“ (ბათუმის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ეთნოგრაფიული ფონდი, 1969) ანაწერი N5, საქმე N52, მთხრობელი: მახარაძე შაისუფ თეუფის ძე, 36 წლის, ხულოს რ-ნი სოფ.ჩაო; ჩამწერი: ლევან კალანდარიშვილი, 1969 წლის 23 ივლისი).

ბუნებრივია, ყურანში არ იქნებოდა ასეთი მითითება და მით უფრო, არაბულის უცოდინარ სოფელ ქალს და მის თანასოფლელებს არ ეცოდინებოდათ ეს პოსტულატი. როგორც ჩანს, ეს სპეციფიკა კარგად გამოიყენა საბჭოთა პროპაგანდამ იდეოლოგიური ზეგავლენის მოსახდენად და შედეგიც გამოიღო.

ანტირელიგიური პოლიტიკის გატარებისას საბჭოთა მოხელეები ხშირად გამოირჩეოდნენ ცინიზმით. ადგილი ჰქონდა მორწმუნეთა დაცინვისა და შეურაცხყოფის ფაქტებს. ხალხის მეხსიერებაში დღემდე შემონახული პარტიის ხულოს სამაზრო კომიტეტის მდივნის ა. კალანდაძის სისასტიკე. ერთ-ერთი თვითმხილველის შთამომავლის ნიაზ ბოლქვაძის ინფორმაციით, 1929 წლის აჯანყების ერთ-ერთმა მოთავემ აღისულთან ბოლქვაძემ მუქარის წერილი გაუგზავნა სასტიკ და ცინიკოს საბჭოთა მოხელეს და კატეგორიულად მოთხოვა შეეწყვიტა მორწმუნეების შეურაცხყოფა.

მასობრივი პროტესტის პირველი კერა გაჩნდა სოფელ ჭვანაში. მალე იგი მოედო მთიანი აჭარის ყველა სოფელს. მდგომარეობის გასაცნობად თბილისიდან აჭარაში ჩამოვიდნენ ლავრენტი ბერია და საბჭოთა ხელისუფლების სხვა წარმომადგენლები ჯარის ნაწილების თანხლებით. ნიაზ ბოლქვაძის გადმოცემით ლ. ბერია ორჯერ შეხვედრია აღისულთან ბოლქვაძეს და აჯანყების ზოგიერთ სხვა მოთავეს, რომლებსაც ბერიასათვის სხვა მოთხოვნებთან ერთად წაუყენებიათ კომუნისტი მოხელეების გაძევება მაზრიდან და მორწმუნეთა რელიგიური თავისუფლება. მდგომარეობის გამოსწორების შესახებ დაპირების მი-

უხედავად აჯანყება არ ჩამცხრალა. აჯანყებულებმა დაიკავეს ფურტიო-სხალ-თის სტრატეგიული ხიდი, სხალთაში გამართეს სამხედრო აღლუმი.

აჯანყების ჩასახშობად შეიქმნა საგანგებო სამეული ღ. ბერიას, ღ. ღო-ლობერიძისა და კოვალიოვის შემადგენლობით (ნიაზ ბოლქვაძე, 2016:154-201). 1929 წ. აჯანყების ჩახშობით მთიან აჭარაში საბოლოოდ დამკვიდრდა საბჭოთა დიქტატურა.

აჭარელი ქალის საზოგადოებრივ საქმიანობაში ჩართვის, წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის საკითხები საგანგებოდ იქნა დასმული საქართველოს ცაკის თავმჯდომარის მ. ცხაკაიას მოხსენებაში, აჭარის საბჭოების მეც-ხრე ყრილობაზე (1930 წ. 18-22 (ო. თურმანიძე, 2012:133). დროთა განმავლობა-ში ჩადრი აღარ იყო აჭარელი მუსლიმი ქალის აუცილებელი ატრიბუტი. ცვლი-ლებები შეეხო რელიგიური ცხოვრების სხვა მხარეებსაც. აიკრძალა რელიგიუ-რი ქორწინება, თუმცა რელიგიური წესები მაინც სრულდებოდა ფარულად, მე-ქორწილების გარეშე, რადგან ქორწინების შედეგად გაჩენილი ბავშვი უკანო-ნოდ არ მიჩნეულიყო; ექიმების მიერ სრულდებოდა წინდაცვეთა მეზობელ ქრისტიანულ რეგიონებში – რათა ადგილობრივ პერსონალს არ შექმნოდა რაი-მე პრობლემა; ფარულად (ღამით) სრულდებოდა მიცვალებულის გაპატიოსნე-ბის, დატირების, დაკრძალვის (ყურანის წაკითხვა) და სხვა წესები.

საბჭოთა ხელისუფლებამ დაიწყო აქტიური საქმიანობა ახალი, საბჭოური ტრადიციების შექმნისა და დანერგვისათვის. რელიგიური დღესასწაულების დღეებში ეწყობოდა კომკავშირული და კომუნისტური ღონისძიებები: კომკავში-რული შობა, კომკავშირული ქორწილი, კომკავშირული ნათლობა, კომუნისტუ-რი წითელი დაკრძალვა, კომუნისტური დატირება და ა. შ. მიცვალებული მუსი-კის თანხლებით, რევოლუციურ-კომუნისტური სიმღერებითა და წითელი დრო-შებით უნდა გაეცილებინათ. მოდურად აქციეს დაკრძალვის დროს მიცვალებუ-ლისადმი რევოლუციური პათოსით გამსჭვალული სიტყვების წარმოთქმა, მა-სობრივი ინფორმაციის საშუალებებით სამოქალაქო პანაშვიდის გამოცხადება და ა. შ. (ასს ცსა ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 145, ფურც. 35)

ჯერ კიდევ აჯანყებამდე რამდენიმე წლით ადრე, 1924 წელს, შედგა საბ-ჭოთა დღესასწაულების პროტოკოლი. იგი სხვა საკითხებთან ერთად აჭარაში პირველი წითელი ქორწილის ჩატარებასაც ისახავდა მიზნად. შედგა შესაბამი-სი გეგმა. ქორწილი 1924 წ. 18 აგვისტოს უნდა ჩატარებულიყო (ასს ცსა ფონ-დი პ-1, ან. 1, საქმე. 145, ფურც. 35). ასეთი გეგმები შედგა სხვადასხვა საბჭოუ-რი დღესასწაულების ჩასატარებლად. იმართებოდა სააგიტაციო-პროპაგანდის-ტული ღონისძიებები „წითელ ბაირამზე“, „წითელ აღდგომაზე“ და სხვა დღე-სასწაულებზე. ცდილობდნენ რელიგიური დღესასწაულების საბჭოურ პოლიტი-კურ სამოსელში ჩატარებას, თუმცა მორწმუნეთა ტრადიციების ცვლილების მცდელობას არ შეიძლება მოჰყოლოდა დადებითი შედეგები. ესა თუ ის რელი-გიური რუტუაღი, წესი თუ ადათი ან ფარულად სრულდებოდა, ან სახეცვლი-ლი ფორმით. ეს ცნობილი იყო პარტოკრატიისათვის. ცალკეულ შემთხვევებში ხელისუფლება გარკვეულ დათმობაზეც მიდიოდა. მაგალითად, ორ ათეულზე მეტ სკოლაში დასაშვებად იქნა მიჩნეული მასწავლებლად ერთი სასულიერო პირის მუშაობა. ამასთან, სოფლებში არც თუ ისე იშვიათი იყო საერო განათ-

ლების საწინააღმდეგო გამოსვლები. საარქივო ფონდებში დაცულია „ხმალის“ ფსევდონიმით სოფლის კორესპონდენტის მიერ 1927 წლით დათარიღებული წერილი, რომელშიც საუბარია ხულოს მაზრის სოფელ დიდაჭარის სკოლაში მასწავლებლად ქალის დანიშვნისა და მუსლიმანებისათვის ხელფასის გადაუხდელობის გამო გამოხატული პროტესტის შესახებ (ასსცსა, ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 733, ფურც. 19-23).

ერთ-ერთ საარქივო ფონდში დაცულია 1929 წლის 16 ნოემბრით დათარიღებული მოხსენებითი ბარათი, რომელიც მოქალაქე რიზალი გოგიტიძეს გაუგზავნია აჭარის სახკომსაბჭოს თავმჯდომარის მოადგილის ქავთარაძისადმი (სახელი არაა დაფიქსირებული). წერილში საუბარია ანტისახელისუფლებო და ანტისასკოლო პროკლამაციებზე. დაძაბულობას მოჰყოლია ერთი მასწავლებლის დაჭრა ქობულეთში. დოკუმენტის მიხედვით, სოფელ ღელვაში ორჯერ ჩაუტარებიათ კრება პროვოკატორების გამოსავლენად. ერთ-ერთ კრებას დასწრებია აჭარის სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე ზექერია ლორთქიფანიძეც. კრების დადგენილებით შექმნილა 24 კაციანი კომისია „პროვოკატორთა“ გამოსავლენად. ერთ-ერთ პროვოკატორი აღმოჩნდა ხოჯა რამიზ ბალაძე. იგი იმუშადა ტყეში იმალებოდა. მას ხლებია ყაჩაღი მურად ხაბაზი. სახელმწიფო ორგანოებთან თავად ხოჯის ძმას ხუსიას დაუსვამს მისი ძმის დაპატიმრების საკითხი, რადგან „ჩვენ ძმებს იგი დაგვლუპავს“. ხოჯა რამიზ ბერიძე დაუჭერიათ. იგი შეეცადა იარაღის გამოყენებას. ორთაბრძოლისას ხოჯა მოუკლავთ (ასსცსა, ფ. რ-2, ან. 1, ს. 91, ფურც. 34).

საარქივო დოკუმენტებში საუბარია ანტისასკოლო პროკლამაციების გავრცელების სხვა ფაქტების შესახებაც. პროკლამაციის გამავრცელებლებს ცხადია აგუღიანებდნენ როგორც ადგილობრივი ხოჯა-მოღები, ისე თურქი პროპაგანდისტები. 1929 წლის 13 ოქტომბრით დათარიღებული ერთი დოკუმენტის მიხედვით ჩერნალის (სავარაუდოდ ჭარნალის) სკოლის მასწავლებელს ნ. ჭყონიას სკოლის ფანჯრის რაფაზე შეუნიშნავს კონვერტი, რომელიც მიუტანია N5 საგუშაგოს ხელმძღვანელობასთან. კონვერტში მოთავსებული იყო ორი პროკლამაცია: „მასწავლებლო! შენ ჩვენ არ გვჭირდები. წადი, სადაც გინდა. თუ არ წახვალ, მოგკლავთ... ჩვენ ჯამეში ხოჯები უნდა იყვნენ. ჩვენ შვილებს არ გამოვუშვებთ სკოლაში“. მსგავსი შინაარსის იყო მეორე პროკლამაცია (ასსცსა, ფ. რ-2, ან. 1, ს. 2ა, ფურც.7). იმავე დღეებში დაუწვავთ „გონიოს თემის სოფელ ჩერნალის (სავარაუდოდ ჭარნალის თ. ფ.) შრომითი სკოლა“, სიკვდილის საფრთხის წინაშე მყოფი მასწავლებელი კი წითელარმიელებს წაუყვანიათ N 5 საგუშაგოზე. ხელისუფლებას დაუწვია აქტიური მუშაობა პროკლამაციის ავტორების გამოსავლენად (ასსცსა, ფ. რ-2, ან. 1, ს. 2ა, ფურც.7).

საბჭოთა ხელისუფლება ყოველნაირად ცდილობდა არ გაეხმაურებინა მსგავსი ფაქტები, ამ მიზნით შექმნილი კომისიები თითქოსდა არ ადასტურებდნენ მოსახლეობის წინააღმდეგობას და არსებული პრობლემების მიზეზად გზების არარსებობას ასახელებდნენ (ასს, ცსა, ფონდი პ-1, ან. 1. საქ. 232, ფურც. 13, 16), თუმცა თანდათან გამკაცრდა მთავრობის პოლიტიკა. 1926 წ. აიკრძალა საღვთო სჯულის სწავლება, ცოტა მოგვიანებით კი (1929 წ.) სპეციალური სამთავრობო დადგენილებით შემოღებულ იქნა საყოველთაო სავალდე-

ბულო სწავლება, სასულიერო სასწავლო დაწესებულებებს ჩამოერთვა ფუნქციონირების უფლება (ჩხარტიშვილი იზოლდა, 1982:196), თუმცა რელიგიური ადათ-წესები მომავალ თაობას გადაეცემოდა ზეპირად. შესაბამისად, გაჩნდა განსხვავებული ინტერპრეტაციები ამა თუ იმ რელიგიური წეს-ჩვეულების შესახებ.

სახელმწიფო დოქტრინა უპირისპირდებოდა ყველა რელიგიას, რაზეც მეტყველებს სამთავრობო მიტინგზე გამოტანილი რამოდენიმე ღოზუნგის ტექსტის მოშველიება: „რელიგია ხალხის მტერია“, „ძირს ჩადრის მონობის მემკვიდრეობა“, „ძირს ჩადრი, მრავალცოლიანობა, მცირეწლოვანთა ქმრიანობა, ქალების გაყიდვა და ყალიძი“.

ასცსა, ფოტოფონდი, ან. 1, ფოტო 20 ქალები, რომლებმაც პირველებმა მოიხადეს ჩადრი

ჩადრის ახდა და ქალების ემანსიპაციის თემა, ამ საკითხებთან დაკავშირებით „მიღწეული წარმატებები“ თანდათანობით ჩაიკარგა საბჭოთა ხალხისა და „მშობლიური კომუნისტური პარტიის“ დიად გამარჯვებებსა და ქვეყნის აღმშენებლობის იდეოლოგიზირებულ პეროიზმში. 21-ე საუკუნის ახალგაზრდობისათვის უცნობია ქალთა ემანსიპაციასთან დაკავშირებული ისტორიის საკითხები, რაც ხელს უშლის მათი უფლებრივი მდგომარეობის სრულფასოვან გაცნობიერებას, იმის გააზრებას, რომ მათი მომავალი, უფლებრივი მდგომარეობა დამოკიდებულია მათსავე თავისუფალ არჩევანზე, სამოქალაქო და პოლიტიკურ პროცესებში აქტიურ ჩართულობაზე.

The issue of women in the prism of Soviet anti-religious policy

Summary

Soviet religious policy from the very beginning was characterized by heterogeneity, bias, and one-sidedness from the very beginning, with communism and atheism considered as the mainstays of ideology. The Bolsheviks seemed to preach the inviolability of the religious feelings of the believers, but in fact fought with fire and sword against any manifestation of religiosity. The Soviet government encouraged controversy among believers. A clear confirmation of this was the so-called The chador taking campaign, which has been met with serious controversy in the region. Examining the problems related to the wearing of the chador, presenting the issue of women in the context of anti-religious policies is the main task of our research.

The methodological basis of the research is the universal scientific principles of objectivity, comprehensiveness and systematics, historical-comparative and historical-typological methods.

According to the factual materials presented in the article, the analysis of the documents kept in the Adjara Archive Division clearly shows the Soviet policy of neglecting and insulting the religious feelings of the believers, which led to large-scale anti-Soviet protests in mountainous Adjara in 1929

გამოყენებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. აჭარის საბჭოების ყრილობები 1921-1937 წწ. დოკუმენტებისა და მასალების კრებული, ბათ. 1971;
2. ბაღიაური მ., მაკალათია ნ. მიცვალებულის კულტი არხოტის თემში // მასალები საქართველოს ეთნოგრაფიისათვის. III. 1940;
3. ბარამიძე რ., რუმიანცევი რ., ბათუმის მეჩეთები (წარსული და თანამედროვეობა), – ბათუმი – წარსული და თანამედროვეობა, I, ბათუმი, 2009;
4. ბოლქვაძე ნიაზ, აღისულთან ბოლქვაძე // ღირსებისა და თავისუფლებისათვის: ბოლქვაძეთა გვარის ისტორია: კულტურული მემკვიდრეობა /ნიაზ ბოლქვაძე. თბილისი, 2016;
5. გიორგაძე დ. დაკრძალვისა და გლოვის წესები საქართველოში (თუშ-ფშავ-ხევსურეთის ეთნოგრაფიული მასალის მიხედვით), თბ., 1987;
6. ზოსიძე რ., ისლამი, მორწმუნე, თანამედროვეობა, ბათუმი, 1978;
7. თურმანიძე ო., აჭარის პოლიტიკური და ეკონომიკური ისტორია (1921-1940), რედაქტორი ავთანდილ სონღულაშვილი) „გამომცემლობა აჭარა“, ბათ. 2012;
8. მაკალათია ს. ხევსურეთი. თბ., 1984;

9. მანველიძე ი., პოლიტიკური მდგენელები აჭარაში 1922-1925 წლებში, – ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები, IV, ბათუმი, 2002;
10. ოზიაური ა. მიცვალებულის კულტი როშკასა და უკენ ხადუს თემებში // მასალები საქართველოს ეთნოგრაფიისათვის. III. 1940;
11. რელიგიური თემები და ორგანიზაციები ბათუმში (დოკუმენტების კრებული), II, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბ. 2013, რედაქტორი თ. ფუტკარაძე);
12. სიზანიშვილი ნ. ეთნოგრაფიული ნაწერები. თბ., 1940;
13. ჩხარტიშვილი იზოლდა, ანტირელიგიური ბრძოლა საქართველოში, საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი, თბილისი, 1982;
14. Барамидзе Р., Мечети Аджарии (проблемы периодизации и классификации), – Лавровский Сборник: материалы XXXVI и XXXVII Среднеазиатско-Кавказских чтений 2012-2013, этнология, история, археология, культурология, СПб, МАЭ РАН, 2013;

საარქივო ფონდები:

1. ასს ცსა (შემდგომში: აჭარის საარქივო სამმართველო, ცენტრალური სახელმწიფო არქივი) ფ. პ-1, ან. 1, ს. 10 ფურც. 1, 4,
2. ასს ცსა ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 77. ფურც.171;
3. ასს ცსა ფ.პ-1, ა.1, ს.119. ფურც. 19;
4. ასს ცსა ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 145, ფურც. 35;
5. ასსცსა, ფონდი პ-1, ან. 1. საქ. 232, ფურც. 13, 16.
6. ასს ცსა, ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 241, ფურც. 3,4,5;
7. ასს ცსა, ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 358, ფურც. 2, 4, 6,7,10, 12, 17, 18;
8. ასსცსა, ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 465, ფურც. 10;
9. ასს ცსა ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 590, ფურც 8;
10. ასსცსა, ფონდი პ-1, ან. 1, საქ. 733, ფურც. 19-23
11. ასს ცსა ფ.პ-1, ა.1, ს.1038. ფურც. 9, 15;
12. ასს ცსა, ფ. რ-2, ან. 1, ს. 2ა, ფურც.7;
13. ასს ცსა, ფ. რ-2, ან. 17, ს. 7, ფ. 20;
14. ასს ცსა, ფ. რ-2, ს. 21, ან. 1, ფურც. 6;
15. ასს ცსა, ფ. რ-2, ან. 1, ს. 91, ფურც. 34;
16. სპა, ფ. 14, ან. 1, ს. 301, ფურც. 150;
17. ასს ცსა, ფ 14, ა. 4, ს. 301. ფურც. 153;
18. ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, ს. 298, ფურც. 1,6, 14, 17, 40,144
19. ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, საქმე 299, ფურც. 1-3, 14
20. ასს ცსა, ფ. რ-4, ან. 1, საქმე 340, ფურც. 31;
21. ბათუმის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ეთნოგრაფიული ფონდი, ანაწერი N5, საქმე N52, ჩამწერი: ლევან კალანდარიშვილი, 1969 წლის 23 ივლისი. მოხრობელი: მახარაძე შაისუფ თეუფის ძე, 36 წლის, ხულოს რ-ნი სოფ.ჩაო;

ფოტოდოკუმენტები:

1. ქალები, რომლებმაც პირველებმა მოიხადეს ჩადრი. ასსცსა, ფოტოფონდი, ან. 1, ფოტო 20, 21.

ინტერნეტმონაცემები:

1. ნეიმანი ა. ქართულ სინონიმთა ლექსიკონი, მე-3 გამოც. თბ., 1978.-
<http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=17&t=4519>
2. ოჩიაური ა. მიცვალებულის კულტი როშკასა და უკენ ხადუს თემებში // მასალები საქართველოს ეთნოგრაფიისათვის. III. 1940;
3. როგორ მოიხადეს ქალებმა ჩადრი აჭარაში, ბათუმელები.-[https:// batumelebi.netgazeti. ge/ weekly1/12728/](https://batumelebi.netgazeti.ge/weekly1/12728/)